

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας

Μάθημα:

Ελληνικά κείμενα της Βυζαντινής και Οθωμανικής
εποχής και η διδακτική αξιοποίησή τους

Διδάσκων: κ. Τσεντικόπουλος

χειμερινό εξάμηνο 2023-2024

Σχέδιο Μαθήματος

Οι Σταυροφορίες και η πρώτη άλωση της Πόλης

1. Ταυτότητα

Διδάσκουσα: Ντανδρή Άννα

Τίτλος διδακτικής ενότητας: Οι Σταυροφορίες και η πρώτη άλωση της Πόλης

Τάξη: Β' Γυμνασίου

Αριθμός μαθητών: 20

Χρονική διάρκεια: 3 διδακτικές ώρες

Τόπος διεξαγωγής: Σχολική αίθουσα

2. Απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή

- Σχολικό εγχειρίδιο
- Συσκευή προβολής βίντεο και ήχου
- Πίνακας
- Φύλλα εργασίας με πρωτογενείς ιστορικές πηγές
- Χαρτί του μέτρου
- Πινέλα, μολύβια , μαρκαδόροι, τέμπερες
- Διάφορα υφάσματα

3. Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές

- Το θέμα είναι συμβατό με τα περιεχόμενα του ΑΠΣ της Ιστορίας της Β΄ Γυμνασίου και ειδικότερα με την ενότητα 4.2.1. «Σταυροφορίες και η πρώτη άλωση της Πόλης»
- Γίνεται διασύνδεση του θέματος και με άλλες γνωστικές περιοχές εκτός της ιστορίας, όπως η γλώσσα, η γεωγραφία, τα εικαστικά και οι τέχνες.

4. Οργάνωση της τάξης

- Επιλέγεται η διάταξη των θρανίων να αλλάξει από την παραδοσιακή επιλογή -διάταξη σε σειρές- σε διάταξη σε ομάδες ώστε να είναι πιο εύκολη η αλληλεπίδραση των μελών έκαστης ομάδας.
- Προώθηση της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας

5. Διδακτικές μέθοδοι

- Ομαδοσυνεργατική , να μάθουν τα παιδιά ,να λειτουργούν εύρυθμα στο πλαίσιο της ομάδας , να αλληλεπιδρούν και να ανταλλάσσουν απόψεις.
- Βιωματική μάθηση διαμέσου της δραματοποίησης
- Επαγωγική μάθηση

6. Διδακτικοί στόχοι

Γνωστικοί στόχοι

- Να κατανοήσουν τους παράγοντες γένεσης της σταυροφορικής ιδέας
- Να συνειδητοποιήσουν τη θέση και λειτουργία του εκκλησιαστικού θεσμού στη λατινική Δύση
- Να μπορούν να αξιοποιούν τους χάρτες ως ιστορικές πηγές
- Να μπορούν να αξιοποιούν πρωτογενείς πηγές για εξαγωγή συμπερασμάτων αναφορικά με τα ιστορικά γεγονότα
- Να διερευνήσουν τις αιτίες των Σταυροφοριών
- Να γνωρίσουν τις συνθήκες πραγματοποίησης της πρώτης Άλωσης

Διδακτικοί στόχοι

Συναισθηματικοί στόχοι

- Να αναπτύξουν θετική στάση για το μάθημα της ιστορίας
- Να κατανοήσουν τη διασύνδεση όλων των παραγόντων, οικονομικών, κοινωνικών, θρησκευτικών, πολιτικών για την πορεία και την εξέλιξη της ιστορίας
- Να είναι θετικά διακείμενοι να συνεργαστούν στο πλαίσιο της ομάδας
- Να αναπτύξουν κριτική σκέψη
- Να αντιληφθούν την αξία της τέχνης που αποτυπώνει ιστορικά γεγονότα

Διδακτικοί στόχοι

Ψυχοκινητικοί στόχοι

- Να δραματοποιήσουν σκηνές από το λόγο του Ουρβανού Β΄ στο Κλερμόν της Γαλλίας
- Να ζωγραφίσουν κατά ομάδες την Κωνσταντινούπολη όπως την φαντάζονται μέσα από τις περιγραφές των αυτόπτων μαρτύρων πριν την άλωση.
- Να ακούσουν και να ψυχαγωγηθούν με το τραγούδι «1204 Η πρώτη Άλωση» του Γιώργου Νταλάρα και να αντιληφθούν ότι η ιστορία αποτυπώνεται στη μνήμη των λαών και τους καθορίζει.

7. Αφόρμηση

Αφόρμηση

- Δείχνουμε στον προβολέα την παραπάνω εικόνα
- Απευθύνουμε ερώτηση στην ολομέλεια της τάξης αναφορικά με την εικόνα
- Αναγνωρίζουν την στολή; Έχουν δει ταινίες μ ανάλογες εικόνες;
- Ζητάμε από τα παιδιά να περιγράψουν την στολή.

1^η Δραστηριότητα

- Ζητάμε από κάθε ομάδα με βάση το σχολικό εγχειρίδιο να σημειώσει τα αίτια των σταυροφοριών
- Οι απαντήσεις της κάθε ομάδας καταγράφονται στον πίνακα, ώστε να τις επεξεργαστούμε στο σύνολό τους.
- Διεξάγεται συζήτηση αναφορικά με τα αίτια και επισημαίνουμε τα σημαντικά πρόσωπα

1^η Δραστηριότητα

- Διανέμεται σε κάθε ομάδα ένα φύλλο εργασίας στο οποίο παρατίθεται μια πρωτογενής πηγή της εποχής.
- Τα παιδιά υπογραμμίζουν ο, τι τους κάνει εντύπωση και ό, τι σχετίζεται με τα αίτια των σταυροφοριών.
- Τα παιδιά επιχειρούν να απαντήσουν σε ερωτήσεις που θα τους δοθούν βάση της πρωτογενούς πηγής που έχουν αναλάβει να επεξεργαστούν.
- Γίνεται συσχέτιση των πληροφοριών που παρατίθενται στις πηγές και αυτών που υπάρχουν στο σχολικό εγχειρίδιο

1^η Δραστηριότητα

- Κάθε ομάδα αυτοσχεδιάζει ώστε να προβεί σε μια δραματοποίηση με βάση την πηγή που της έχει διανεμηθεί π.χ. ο Ουρβανός εκφωνεί το λόγο του στον Κλερμόν της Γαλλίας ή να παραστήσουν τους χωρικούς ή τους ιππότες ή τους ληστές και να εξηγήσουν για ποιο λόγο σπεύδουν να συμμετέχουν σε μια σταυροφορία.

Φύλλο εργασίας πρωτογενής πηγή

«Εγώ, ο Ουρβανός, υπέρτατος Ποντίφικας και, ελέω Θεού, αρχιερέας ολόκληρου του κόσμου, έρχομαι αυτή την ώρα της επείγουσας ανάγκης σε σας, τους υπηρέτες του Θεού σ' αυτά τα μέρη, σαν αγγελιοφόρος της θείας νουθεσίας. [...] «Θέλουμε να γνωρίζετε τον θλιβερό λόγο που μας έφερε στον τόπο σας και την έκτακτη ανάγκη για σας και για τους απανταχού πιστούς που μας έφερε εδώ».[...]«ένας λαός ξένος, ένας λαός που τον είχε απορρίψει ο Θεός, είχαν εισβάλει σε τόπους που ανήκουν σε χριστιανούς, καταστρέφοντας και λεηλατώντας τους ντόπιους». [...] Κατεδαφίζουν ιερά, αφού πρώτα τα λερώσουν με τις βρωμιές τους, διενεργούν περιτομές σε χριστιανούς, και χύνουν το αίμα τους είτε στα ιερά είτε στις κολυμβήθρες.[...] «Όχι εγώ, ο Θεός σας παρακινεί, εσάς, τους αγγελιαφόρους του Χριστού, να παρακινήσετε επανειλημμένως άνδρες κάθε λογής, ιππότες και απλούς στρατιώτες, πλούσιους και φτωχούς, να σπεύσουν να εξολοθρεύσουν αυτή την αχρεία φυλή από τους τόπους μας και να βοηθήσουμε εγκαίρως τους χριστιανούς κατοίκους». Οι ιππότες της Ευρώπης πρέπει να ξεσηκωθούν και να προελάσουν γενναία, σαν πολεμιστές του Χριστού, να σπεύσουν όσο το δυνατόν γρηγορότερα για να υπερασπιστούν την Ανατολική Εκκλησία. [...] Πρέπει να φτιαχτεί ένας στρατός χριστιανών ιπποτών, να εκστρατεύσει στην Ιερουσαλήμ και να πετάξει έξω τους Τούρκους. [...] Είθε να θεωρήσετε πανέμορφο πράγμα να πεθάνετε για τον Χριστό στην πόλη όπου Εκείνος πέθανε για εμάς. [...] Ο Θεός έχει ευλογήσει τους ιππότες της Ευρώπης με εξαιρετικές ικανότητες στη μάχη, με τρομερό θάρρος και δύναμη.[...] Είχε έρθει η ώρα, είπε, να χρησιμοποιήσουν τις δυνάμεις τους, να εκδικηθούν για τα βάσανα των χριστιανών στην Ανατολή και να παραδώσουν τον Πανάγιο Τάφο στα χέρια των πιστών. Είθε να γίνει η φωνή σας πολεμική ιαχή στη μάχη, γιατί προήλθε από τον Θεό. Όταν μαζευτείτε για να επιτεθείτε στον εχθρό, αυτή η ιαχή που σας έστειλε ο Θεός θα είναι η ιαχή όλων: “Θέλημα Θεού! Θέλημα Θεού!”

Φύλλο εργασίας πρωτογενής πηγή

Οι άνθρωποι άλλαξαν ξαφνικά διάθεση. Όλοι έτρεχαν να παρακαλέσουν τους επισκόπους και τους ιερείς να τους ντύσουν με το σύμβολο του σταυρού, σύμφωνα με τις διαταγές του ποντίφικα [πάπα]. Και την ώρα που οι πρίγκιπες καθυστερούσαν τις ετοιμασίες για το ταξίδι, οι απλοί άνθρωποι που ήταν φτωχοί αλλά πάρα πολλοί, ακολούθησαν κάποιον Πέτρο Ερημίτη και υπάκουαν σ' αυτόν σαν να ήταν κύριός τους. Τέτοια όρεξη είχαν οι φτωχοί, που κανένας τους δε σκέφτηκε το σπίτι του, τα αμπέλια και τους αγρούς του, και ο καθένας απ' αυτούς πούλησε φτηνά την καλύτερη περιουσία του.

Γιβέρτος του Νοζάν, Ιστορία των σταυροφοριών, 12ος αιώνας

Φύλλο εργασίας πρωτογενής πηγή

Είναι σημαντικό να τρέξουμε γρήγορα να βοηθήσουμε τα αδέρφια μας που κατοικούν στην Ανατολή και έχουν ήδη ζητήσει τη βοήθειά μας [...]. Όλοι αυτοί που θα φύγουν και θα πεθάνουν στο δρόμο, είτε στη στεριά είτε στη θάλασσα, ή θα χάσουν τη ζωή τους πολεμώντας τους ειδωλολάτρες [τους υλμάνους], θα συγχωρεθούν για τις αμαρτίες τους [...]. Ας πάνε λοιπόν να πολεμήσουν τους άπιστους σε μια μάχη που αξίζει να δώσουμε και να τελειώσουμε με νίκη, όσοι μέχρι τώρα έκαναν ξεχωριστά πολέμους [...] που έβλαπταν τους πιστούς [χριστιανούς]. Και αυτοί που ως τώρα ήταν ληστές, ας γίνουν από δω και πέρα

ιππότες για το Χριστό. Φουσέ της Σαρτρ, Ιστορία της Ιερουσαλήμ, 12ος αιώνας

Φύλλο εργασίας πρωτογενής πηγή

Ο Αλέξιος στοχάστηκε ότι δεν ήταν σε θέση να σηκώσει μόνος του το βάρος αυτού του πολύ σημαντικού αγώνα και συνειδητοποίησε ότι ήταν ανάγκη να συμμαχήσει με τους Ιταλούς. Αυτό έγινε με προφάσεις, έξυπνη χειραγώγηση και επιδεξιότητα. Πράγματι βρήκε μια θεόσταλτη πρόφαση στο ότι οι Λατίνοι θεωρούσαν ανυπόφορο που οι Τούρκοι έλεγχαν τα Ιεροσόλυμα και το ζωοποιό τάφο του Σωτήρα Χριστού. Έστειλε πρεσβείες στον επίσκοπο της πρεσβυτέρας Ρώμης και σ' αυτούς που ονομάζονται βασιλείς και ευγενείς σ' αυτές τις περιοχές της Δύσης και, επιστρατεύοντας κατάλληλα επιχειρήματα, παρακίνησε πολλούς να εγκαταλείψουν τις πατρίδες τους και πέτυχε να τους κατευθύνει προς αυτό το σκοπό.

Γι' αυτό χιλιάδες και μυριάδες από αυτούς [...] διέσχισαν το Ιόνιο προς την Κωνσταντινούπολη. Ο Αλέξιος, αφού αντάλλαξε όρκους πίστης και έκανε συνθήκες μ' αυτούς, εκστράτευσε στην Ανατολή και [...] ανάγκασε γρήγορα τους Πέρσες να εγκαταλείψουν τις χώρες των Ρωμαίων, απελευθέρωσε τις πόλεις και αποκατέστησε τη ρωμαϊκή δύναμη στην Ανατολή.

Θεόδωρος Σκουταριώτης (ιστορικός 13ου αι.), στο: Κ. Σάθας, Bibliotheca Graeca medii aevi (Παρίσι 1894), τ. 2, 184-185.

Φύλλο εργασίας πρωτογενής πηγή

Δεν πρόλαβε ωστόσο [ο Αλέξιος] να ξεκουραστεί έστω και λίγο κι άκουσε να λέγεται ότι καταφθάνουν αναρίθμητα φραγκικά στρατεύματα. Η άφιξή τους του προξενούσε φόβο γιατί είχε γνωρίσει την ακατάσχετη ορμή, την άστατη και ευμετάβλητη γνώμη και όλα τα άλλα που είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της φυλής των Κελτών με τις αναπόφευκτες συνέπειές τους. Γνώριζε επίσης πως έστεκαν πάντα με το στόμα ανοιχτό μπροστά στο χρήμα και ότι με την πρώτη ευκαιρία παρέβαιναν τις συμφωνίες τους φανερά και χωρίς κανένα δισταγμό. Δεν έμεινε ωστόσο με σταυρωμένα χέρια, αλλά άρχισε να ετοιμάζεται για πόλεμο με κάθε τρόπο, ώστε όταν η ώρα θα τον καλούσε, να είναι έτοιμος για μάχη. Ο κίνδυνος ήταν όντως μεγαλύτερος και φοβερότερος από τις φήμες που κυκλοφορούσαν: ολόκληρη η Δύση, όλα τα γένη των βαρβάρων που κατοικούσαν στις χώρες πέρα από την Αδριατική κι ως τις Ηράκλειες στήλες όλοι μαζί μετανάστευαν συν γυναιξί και τέκνοις και κατευθύνονταν προς την Ασία βαδίζοντας διαμέσου της Ευρώπης. Αυτή η ομαδική μετανάστευση είχε σε γενικές γραμμές την εξής αιτία: κάποιος Κέλτης, Πέτρος το όνομα, επονομαζόμενος Κουκούπετρος, είχε μόλις και μετά βίας επιστρέψει στον τόπο του μετά το ταξίδι που είχε επιχειρήσει για προσκύνημα στους Αγίους Τόπους, στο διάστημα του οποίου είχε υποφέρει τα πάνδεινα από τους Τούρκους και τους Σαρακηνούς που καταλήστευαν τότε ολόκληρη την Ασία. Η σκέψη ότι είχε αποτύχει στο σκοπό του τού ήταν ανυπόφορη, γι'αυτό αποφάσισε να επαναλάβει το εγχείρημα. Ξέροντας όμως πως δεν έπρεπε να ξεκινήσει και πάλι μόνος την οδοιπορία προς τον Άγιο Τάφο για να μην πάθει ακόμη χειρότερα, συνέλαβε ένα συνετό σχέδιο: να διαλαλήσει σε όλες τις χώρες των Λατίνων πως «φωνή Κυρίου με προστάζει να διακηρύξω σε όλους τους κόμητες της Φραγκίας να φύγει ο καθένας τους από τον τόπο του και να πάνε για προσκύνημα στον Άγιο Τάφο και ν'αγωνιστούν με όλη τη δύναμη των χεριών και της ψυχής τους για την απελευθέρωση των Ιεροσολύμων από την καταδυνάστευση των Αγαρηνών». (Άννα Κομνηνή, Αλέξιας, Βιβλίο Ι', V.4, σσ. 26-28)

Ερωτήσεις

1. Ποια επιχειρήματα χρησιμοποίησε ο πάπας Ουρβανός Β΄ για να πείσει το λαό και τους επισκόπους ώστε οργανωθούν και να πολεμήσουν στην ανατολή;
2. Πώς ανταποκρίθηκε ο λαός στο λόγο του πάπα Ουρβανού Β΄. Για ποιο λόγο;
3. Ποια επιχειρήματα προέβαλε ο Αλέξιος Α΄ για να πετύχει να λάβει βοήθεια από του δυτικούς;
- 4 . Ποια ήταν η γνώμη του Αλέξιου Α΄ για τους δυτικούς;

2^η Δραστηριότητα

- Κάνουμε μία σύντομη ανασκόπηση όσων πραγματευτήκαμε στο προηγούμενο μάθημα
- Όσα αναφέρουν τα παιδιά καταγράφονται στον πίνακα
- Με τη βοήθεια λογισμικού παρακολουθούμε τις διαδρομές των σταυροφόρων και των επικεφαλών τους
<https://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/8975>
- Διανέμεται σε κάθε ομάδα μια πρωτογενής πηγή αναφορικά με την Δ' σταυροφορία

Φύλλο εργασίας πρωτογενής πηγή

Οι άξεστοι και αμόρφωτοι σταυροφόροι, λαφυραγώγησαν και πυρπόλησαν πολλές βιβλιοθήκες γεμάτες χειρόγραφα και σπάνια βιβλία. Οι αγράμματοι βάρβαροι που δεν γνώριζαν ούτε το αλφάβητο και ήταν ανίκανοι να διαβάσουν ή να έχουν γνώση των επικών ποιημάτων, όπως γράφει ο Νικήτας Χωνιάτης χλεύαζαν τους Έλληνες ως λαό «γραμματικών και σχολαστικών». Έφτασαν μάλιστα στο σημείο, να αφήσουν σπαθιά, λόγχες και ασπίδες και να κρατούν στα χέρια τους βιβλία, μελανοδοχεία και χαρτιά, θέλοντας να ειρωνευθούν τους Έλληνες και να παραστήσουν, κοροϊδευτικά βέβαια, τους λόγιους.

*«[Οι σταυροφόροι] δεν σεβάστηκαν τις εκκλησίες και τα ιερά κειμήλια, που φυλάσσονταν μέσα σε αυτές. Ακόμα και ο άρτος και ο οίνος, τα κύρια συστατικά της Θείας Κοινωνίας διασκορπίστηκαν στο έδαφος. Αν και η Πλευρά του Κυρίου δεν διαπεράστηκε από λόγχη αυτή την φορά, το αίμα Του χύθηκε στην γη. [...] Πήρατε το Σταυρό και ορκιστήκατε πάνω σ' αυτόν και στα ιερά ευαγγέλια, ότι θα περνούσατε από την επικράτεια των χριστιανών χωρίς να χύσετε αίμα και χωρίς να στραφείτε προς τα δεξιά ή προς τα αριστερά. Μας είπατε ότι είχατε πάρει τα όπλα μόνο εναντίον των Σαρακηνών και θα πνίγατε μόνο εκείνους στο αίμα τους. Υποσχεθήκατε να παραμείνετε αγνοί ενόσω φέρατε το Σταυρό, όπως άρμοζε σε στρατιώτες που υπηρετούν τη σημαία του Χριστού. Αντί να υπερασπιστείτε τον τάφο Του, βιαιοπραγήσατε σε βάρος των πιστών που είναι μέλη του. [...] Ούτε οι νεκροί γλίτωσαν από την δίψα των σταυροφόρων για πλούτη. [...] άνοιξαν ακόμα και τους τάφους των βυζαντινών αυτοκρατόρων που βρίσκονταν στην εκκλησία των Αγίων Αποστόλων, ελπίζοντας να ανακαλύψουν χρυσό, κοσμήματα και πολύτιμους λίθους.» **Νικήτας Χωνιάτης***

Φύλλο εργασίας πρωτογενής πηγή

Τώρα μπορείτε να μάθετε πώς κοίταζαν επίμονα την Κωνσταντινούπολη εκείνοι που δεν την είχαν δει ποτέ, γιατί δε μπορούσαν καθόλου να σκεφτούν πώς μπορεί να υπάρχει στον κόσμο όλο, μια τόσο πλούσια πόλη, όταν είδαν αυτά τα ψηλά της τείχη και τους πλούσιους πύργους, και αυτά τα πλούσια παλάτια και αυτές τις ψηλές εκκλησίες, που ήταν τόσες πολλές, που κανείς δε θα πίστευε αν δεν το έβλεπε με τα μάτια του, και ακόμη το μήκος και το πλάτος της πόλης που κυβερνούσε όλες τις υπόλοιπες. Και μάθετε πως δεν υπήρξε άνθρωπος τόσο ασυγκίνητος που να μην ανατριχιάσει· κι αυτό δεν ήταν καθόλου περίεργο, γιατί ποτέ δεν έκαναν άνθρωποι μια τόσο μεγάλη επιχείρηση από τότε που χτίστηκε ο κόσμος.

Γοδεφρείδος Βιλαρδουίνος, Χρονικό, αρχές 13ου αιώνα. Μετάφραση: Κ. Αντύπας

Ο καθένας έβαλε φρουρά απ' ό ανθρώπους στο κάστρο που του είχε παραδοθεί, για να φυλάνε το θησαυρό. Και οι υπόλοιποι που είχαν σκορπιστεί στην πόλη πήρανε πολλά λάφυρα. Και [...] κανείς δεν ήξερε να πει πόσα, χρυσάφι και ασήμι και σκεύη και πολύτιμα πετράδια και μετάξια και γούνινα φορέματα από γκρίζο σκίουρο και ερμίνα, και όλα τα ακριβά πράγματα που βρέθηκαν ποτέ στη γη. Και δίνει βέβαιη μαρτυρία ο Γοδεφρείδος [...] [ο συγγραφέας του χρονικού] [...], και έχοντας σωστά τα λογικά του, πως από τότε που χτίστηκε ο κόσμος δεν πάρθηκαν τόσα λάφυρα από μία μόνο πόλη.

Γοδεφρείδος Βιλαρδουίνος, Χρονικό, αρχές 13ου αιώνα

Φύλλο εργασίας πρωτογενής πηγή

*Ανάμεσά τους δύο κομμάτια από Τίμιο Ξύλο, χοντρά όσο το πόδι ενός άντρα και μήκους σχεδόν ενός μέτρου, η σιδερένια αιχμή της λόγχης που τρύπησε τα πλευρά του Χριστού, καθώς και δύο καρφιά που κάρφωσαν στα χέρια και τα πόδια Του. Σε μία φιάλη, υπήρχε πολύ από το αίμα Του. Ακόμα, υπήρχαν ο χιτώνας που φορούσε ο Ιησούς και τον έβγαλαν όταν τον ανέβασαν στον Γολγοθά καθώς και το ακάνθινο στεφάνι που του φόρεσαν, το φόρεμα της Παναγίας, η κάρα του Ιωάννη του Βαπτιστή και πολλά άλλα λείψανα και κειμήλια τεράστιας αξίας. Και το παλάτι των Βλαχερνών όμως ήταν απaráμιλλης ομορφιάς. Είχε μία τεράστια αίθουσα υποδοχής, τουλάχιστον διακόσια κτίρια φτιαγμένα από χρυσό μωσαϊκό και είκοσι παρεκκλήσια. Οι κολόνες ήταν φτιαγμένες από χρυσό και ασήμι και είχαν πάνω τους χαραγμένες σκηνές από μάχες. Μέσα στο παλάτι, υπήρχε ο αυτοκρατορικός θρόνος από χρυσό και πολύτιμες πέτρες, πάνω από τον οποίο ήταν αναρτημένη μια χρυσή κορόνα στηριγμένη με χρυσή αλυσίδα. Ήταν επικαλυμμένη «με πολύτιμα πετράδια ανεκτίμητης αξίας και τη νύχτα δεν χρειάζονταν φώτα, αφού όλοι έβλεπαν από το φως που εξέπεμπαν τα πετράδια», γράφει ο **Βενιαμίν εκ Τουλέδης**. Στο παλάτι υπήρχε κι ένας βασιλικός θησαυρός ανεκτίμητης αξίας.*

Φύλλο εργασίας πρωτογενής πηγή

Η συμφωνία σταυροφόρων και Αγγέλων

[Την 1-1-1203] ξαναγύρισαν οι αγγελιοφόροι από τη Γερμανία [...] και είπαν: «Κύριοι, παραγγέλνει ο βασιλιάς, θα σας στείλω τον αδελφό της γυναίκας μου [...]. Πριν από όλα, αν δώσει ο Θεός και του επιστρέψετε την κληρονομιά του, θα κάνει όλη την αυτοκρατορία της Ρωμανίας να υπακούει στη Ρώμη, απ' όπου αυτή χωρίστηκε. Ύστερα ξέρει πως έχετε ξοδέψει τα χρήματά σας και πως είσαστε φτωχοί. Εκείνος θα σας δώσει 200.000 αργυρά μάρκα και τροφές για όλο το στρατό και μικρούς και μεγάλους. Και θα έλθει ο ίδιος προσωπικά μαζί σας στη γη της Βαβυλώνας (=Αίγυπτος), ή θα στείλει εκεί, αν το κρίνετε καλύτερο, 10.000 άνδρες με δικά του έξοδα για ένα χρόνο...» Έτσι πήγαν στο κατάλυμα του δόγη και κάλεσαν τους αγγελιοφόρους και έκλεισαν τη συμφωνία με τους προαναφερόμενους όρους, με όρκους και σφραγισμένα έγγραφα.

Γουλιέλμος Βιλλεαρδουίνος, *Η κατάκτηση της Κωνσταντινούπολης*, μετ. Κ. Αντύπας, Αθήνα 1985, 59-60.

Φύλλο εργασίας πρωτογενής πηγή

Αυτοί άρπαζαν τα πολύτιμα ποτήρια, τα έσπαζαν και έπαιρναν τους πολύτιμους λίθους που υπ ήρχαν σ' αυτά [...]. Και τις ασέβειες [που έκαναν] στην εκκλησία του Μεγίστου [στην Αγία Σοφία] ούτε που μπορεί να τις ακούσει άνθρωπος. Η Αγία Τράπεζα [...] εξαίσιο έργο και ονομαστό σ' όλους τους λαούς, κόπηκε κομμάτια και τη μοίρασαν οι άρπαγες. Το ίδιο έγινε και με όλο τον πλούτο τον ιερό, τον τόσο πολύ και τόσο όμορφο. Και φρόντισαν να μεταφέρουν σαν εμπορεύματα τα πανάγια σκεύη και έπιπλα, που ήταν φτιαγμένα με εξαιρετική τέχνη και από τα πιο σπάνια υλικά. Και έφεραν μέσα στα πιο άγια μέρη της εκκλησίας μουλάρια και γαϊδούρια με σαμάρια [για να μεταφέρουν] το καθαρό ασήμι που έντυνε το θριγκό [το πάνω μέρος] του Ιερού [...] και τον άμβωνα και τις πύλες, και είχε και πολλά άλλα στολίδια.

Νικήτας Χωνιάτης, Ιστορία, αρχές 13ου αιώνα

Φύλλο εργασίας πρωτογενής πηγή

Χρονική Διήγησις «Πολεμοχαρείς ξιφομάχοι, αποπνέοντας φόνο, σιδερόφρακτοι λογχοφόροι και σπαθοφόροι, τοξότες και ιππείς, [...] λεηλατούσαν τα ιερά μέρη, ποδοπατούσαν και κατέστρεφαν ιερά αντικείμενα, ρίχνοντας στο δάπεδο τις ιερές εικόνες του Χριστού και της Θεοτόκου και όλων των αγίων που υμνοούν τον Κύριο στην αιωνιότητα. [...] Θρήνος, οιμωγές και κραυγές θλίψης και πόνου αντηχούσαν παντού. Απρέπεια και προσβολές διεπράχθησαν. Έσφαξαν παιδιά, σκότωσαν συνετές δέσποινες, βασάνισαν μοναχούς, χτυπώντας τους με τις γροθιές τους στο πρόσωπο και κλωτσώντας τους στο στομάχι, ενώ τους μαστίγωναν χωρίς έλεος. [...] πολλοί σύρθηκαν σαν πρόβατα και αποκεφαλίστηκαν, και πάνω στους άγιους τάφους, οι πανάθλιοι και αχρείοι σκότωναν τους αθώους, [...] χώριζαν τα παιδιά από τις μητέρες τους και τις μητέρες από τα παιδιά τους, χωρίς να έχουν φόβο για την οργή του Θεού ή την εκδίκηση των ανθρώπων.»
Νικόλαος Μεσαρίτης

Φύλλο εργασίας πρωτογενής πηγή

Η Δ' Σταυροφορία προ των τειχών της Κωνσταντινούπολης

«Οι επίσκοποι και οι κληρικοί του στρατεύματος συσκέφθηκαν και αποφάσισαν ότι η μάχη ήταν δίκαια, και ότι [οι σταυροφόροι] είχαν δίκιο να τους επιτεθούν – γιατί οι κάτοικοι της πόλης ήταν παλιότερα υπάκουοι στο νόμο της Ρώμης, αλλά τώρα ήταν πλέον ανυπάκουοι [...]. Και οι επίσκοποι είπαν ότι για αυτόν τον λόγο ήταν δίκαιο να τους επιτεθούν, και δεν ήταν σε καμία περίπτωση αμαρτία, αλλά αντίθετα μια ενάρετη πράξη.»
[Ροβέρτος του Κλαρί, La Conquete de Constantinople, παρ. 73

5. Η «αίρεση» της ελληνικής Εκκλησίας [Επιστολή του πάπα Γρηγορίου Θ' στον αυτοκράτορα Φρειδερίκο Β' (17 Μαρτίου 1238), ed. Aunray, *Registres*, no. 4110] Εφόσον η Εκκλησία, η νύφη του Χριστού, είναι μια και αναμφίβολα χτίστηκε πάνω στον Άγιο Πέτρο, τον πρίγκιπα των Αποστόλων, οποιαδήποτε άλλη Εκκλησία συγκροτείται (ή νομίζει ότι μπορεί να συγκροτηθεί) έξω από αυτή, είναι βέβαιο ότι θα χωριστεί από τη ζωή της πραγματικής πίστης [και θα πέσει] προς τον θάνατο της αίρεσης. Έχοντας σκεφτεί αυτά με προσοχή, φοβόμαστε ότι οι προαναφερθέντες Γραικοί, τους οποίους ο ποταμός του σχίσματος παρέσυρε από την Εκκλησία του Θεού στη Συναγωγή του Σατανά, έχουν τώρα [...] πέσει στην άβυσσο της αιρετικής φαυλότητας.

Ερωτήσεις

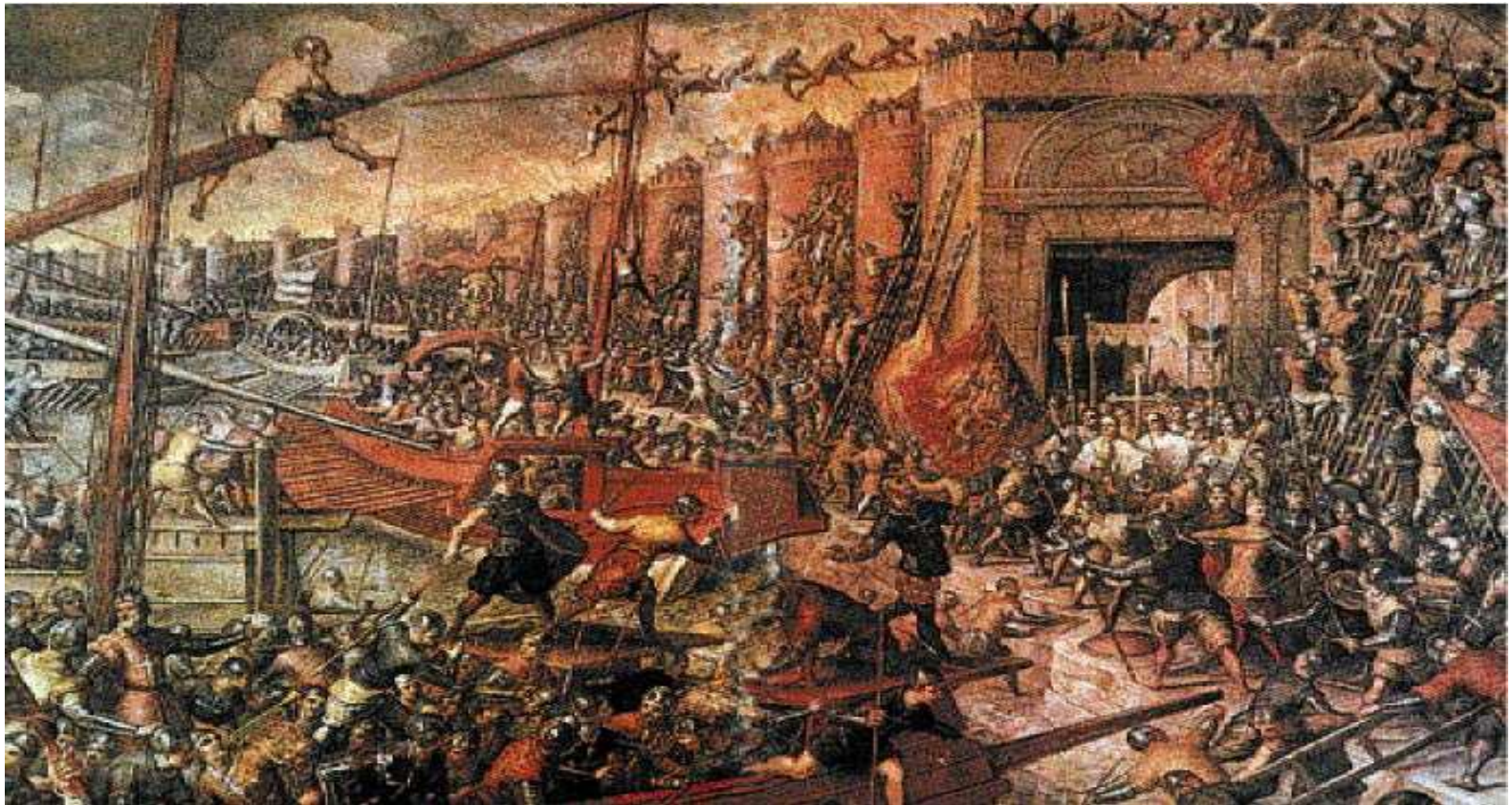
1. Πώς περιγράφονται οι σταυροφόροι στα χρονικά της εποχής.
2. Τι αντίκρισαν οι σταυροφόροι όταν έφτασαν στην Κωνσταντινούπολη; Πώς ένωσαν.
3. Ποια ήταν η συμφωνία των Αγγέλων και των σταυροφόρων;
4. Σε ποιες πράξεις προέβησαν οι σταυροφόροι κατά την άλωση της Πόλης;
5. Πώς μετέπειτα δικαιολογούσαν οι δυτικοί την λατινική θηριωδία στην Πόλη.

2^η Δραστηριότητα

- Βάσει των ερωτήσεων που τους δίνονται καλούνται να εντοπίσουν τις «απαντήσεις» στα κείμενά τους
- Στην ολομέλεια της τάξης η κάθε ομάδα διατυπώνει τα σημαντικά σημεία που εντόπισε.
- Ό, τι αναφέρεται καταγράφεται στον πίνακα
- Δείχνουμε στον προβολέα δύο πίνακες ζωγραφικής που αναπαριστούν την Δ' σταυροφορία
- Ζητάμε από τα παιδιά να περιγράψουν τους πίνακες.

Προβολή έργων τέχνης

Η πρώτη άλωση της Κωνσταντινούπολης. Οι Βενετοί χρησιμοποίησαν τα κατάρτια των πλοίων τους ως γέφυρα για να μπορέσει να μπει ο στρατός στην Πόλη πεδώντας πάνω από τα τείχη(E. Hallam, ed., Chronicles of the Crusades, 218-19)

Προβολή έργων τέχνης

Ευγένιος Ντελακρουά

3η Δραστηριότητα

Αξιολόγηση

- Σε κάθε ομάδα δίνονται τα υλικά: χαρτί του μέτρου, πινέλα, τέμπερες, μαύροι μαρκαδόροι
- Οι ομάδες καλούνται να ζωγραφίσουν την εικόνα της Πόλης όπως την αντίκρισαν οι σταυροφόροι το 1204, και την επίθεσή τους. Σε ένα χαρτί να καταγράψουν όσες πληροφορίες θυμούνται για το σύνολο των σταυροφοριών. (Όταν τα χρώματα στεγνώσουν πάνω στο χαρτί, τότε να καταγράψουν τις γνώσεις τους πάνω στο χαρτί του μέτρου).
- Να ακούσουν και να ψυχαγωγηθούν με το τραγούδι «1204 Η πρώτη Άλωση» του Γιώργου Νταλάρα και να αντιληφθούν ότι η ιστορία αποτυπώνεται στη μνήμη των λαών και τους καθορίζει.

Θρήνος για την Πόλη

Νικήτας Χωνιάτης

«Ω Πόλη , βασίλισσα των πόλεων. Ποιος είναι εκείνος που μας παίρνει από σένα; Όπως τα παιδιά από την αγαπημένη τους μητέρα. Τι θα γίνουμε; Που θα πάμε; Ποια παρηγοριά θα βρούμε γυμνοί καθώς είμαστε; Όπως ήρθαμε στον κόσμο και άστεγοι σαν τα πουλιά;»

Παράρτημα

Λίγες πληροφορίες

Ο **Νικήτας Χωνιάτης** ή **Ακομινάτος** (Χώνες Μικράς Ασίας, περ. 1155- Νίκαια, περ. 1216) ήταν Βυζαντινός Έλληνας υψηλόβαθμος αξιωματούχος του βυζαντινού κράτους και ιστορικός, όπως ο μεγαλύτερος αδελφός του Μιχαήλ Χωνιάτης, τον οποίο ακολούθησε από τον τόπο γέννησής τους, τις Χώνες (Κολοσσές) της Φρυγίας, στην Κωνσταντινούπολη για σπουδές.

Θεωρείται ο σημαντικότερος βυζαντινός ιστορικός του 12^{ου} αιώνα, όντας αυτόπτης μάρτυρας της κατάληψης της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους στις 13 Απριλίου 1204.

Το κυριότερο έργο του είναι η *Χρονική Διήγησις* (Ιστορία Κωνσταντινουπόλεως), όπου καλύπτονται γεγονότα που αφορούν την ιστορία της Κωνσταντινούπολης από το 1118 έως το 1207. Σε κάποιες από τις εκδοχές του το έργο του ακολουθείται από μια σύντομη περιγραφή των χάλκινων αγαλμάτων της Κωνσταντινούπολης, τα οποία έτηξαν οι Σταυροφόροι, για να κόψουν νομίσματα. Το κείμενο αυτό είναι γνωστό με την ονομασία *De signis*.

Παράρτημα

Λίγες πληροφορίες

Ο **Ευγένιος Ντελακρουά** (Eugène Delacroix· 26 Απριλίου 1798, Σεν Μορίς – 13 Αυγούστου 1863, Παρίσι) ήταν Γάλλος ρομαντικός ζωγράφος του 19^{ου} αιώνα, που επηρέασε την ζωγραφική συμβάλλοντας στην ανάπτυξη του ιμπρεσιονισμού . Εμπνεύστηκε από ιστορικά γεγονότα όπως η Ελληνική και η Γαλλική επανάσταση, καθώς και από ένα ταξίδι του στο Μαρόκο

Το 1824 παρουσίασε τη «Σφαγή της Χίου», εμπνευσμένος από το πραγματικό γεγονός της Ελληνικής επανάστασης, και ο πίνακας αγοράστηκε από την Γαλλική κυβέρνηση για 6000 νομίσματα.

Βιβλιογραφία

- [4 2 1 Οι σταυροφορίες και η πρώτη άλωση της Πόλης \(ebooks.edu.gr\)](http://ebooks.edu.gr)
- ΔΕΠΠΣ ΑΠΣ Ιστορίας Γυμνασίου
- <https://alexandria-publ.gr/wp-content/uploads/2019/10/frankopan-crusade-eisagogi.pdf>
- https://archeia.moec.gov.cy/sm/1032/stavroforia_piges.pdf
- [ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ 1204 - Η Ληλασία της Βασιλεύουσας - Historical Quest \(historical-quest.com\)](http://historical-quest.com)
- [II. 1. Οι σταυροφορίες και η πρώτη άλωση της Πόλης | PPT \(slideshare.net\)](http://slideshare.net)
- <http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-ugc-8525-1950>
- <https://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/8975>
- [\(9469\) Γιώργος Νταλάρας - 1204 Πρώτη Άλωση \(Official Audio Release HQ\) - YouTube](https://www.youtube.com/watch?v=9469)